

Tvorba umanjena u govoru Krapine

Vorih, Leonarda

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:839089>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Leonarda Vorih

Tvorba umanjenica u govoru Krapine

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2016.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Leonarda Vorih
Matični broj: 0009061209

Tvorba umanjenica u govoru Krapine

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: prof. dr. sc. Silvana Vranić

Rijeka, 20. rujna 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1. 2. Cilj i metodologija rada	2
2. SMJEŠTAJ I OSOBITOSTI GRADA KRAPINE	4
2. 1. Povijesna i kulturna obilježja grada Krapine	5
3. JEZIČNE ZNAČAJKE GOVORA KRAPINE UNUTAR KAJKAVSKOGA NARJEČJA	7
3. 1. Klasifikacija kajkavskoga narječja	7
3. 1. 1. Karta kajkavskoga narječja	10
3. 2. Zagorsko-međimurski dijalekt	10
3. 3. Jezične značajke govora Krapine	11
4. TVORBA RIJEČI U HRVATSKOME STANDARDNOM JEZIKU....	15
4. 1. Tvorba riječi unutar narječja hrvatskoga jezika	17
4. 2. Tvorba umanjenica u hrvatskome standardnom jeziku	18
4. 3. Tvorba umanjenica u kajkavskome narječju	20
5. TVORBA UMANJENICA U GOVORU KRAPINE	21
5. 1. Umanjenice od imenica muškoga roda	22

5. 1. 1. Pregled tvorbe umanjenica sufiksima <i>-ek</i> i <i>-ec</i>	22
5. 1. 2. Pregled tvorbe umanjenica sufiksom <i>-ček</i>	25
5. 1. 3. Pregled tvorbe umanjenica sufiksima <i>-ič</i> i <i>-iček</i>	26
5. 2. Umanjenice od imenica srednjeg roda	27
5. 2. 1. Pregled tvorbe umanjenica sufiksom <i>-eko</i>	27
5. 2. 2. Pregled tvorbe umanjenica sufiksima <i>-ce</i> , <i>-co</i> , <i>-če</i> , <i>-čeko</i> , <i>-iče</i>	28
5. 3. Umanjenice od imenica ženskoga roda	29
5. 3. 1. Pregled tvorbe umanjenica sufiksom <i>-ica</i>	29
5. 3. 2. Pregled tvorbe umanjenica sufiksima <i>-čica</i> i <i>-ička</i>	32
5. 3. 3. Pregled tvorbe umanjenica sufiksom <i>-ka</i>	33
5. 4. Glasovne promjene pri tvorbi umanjenica	35
6. SAŽETAK	36
7. KLJUČNE RIJEČI	37
8. POPIS LITERATURE	38

1. UVOD

Tema ovoga diplomskoga rada je *Tvorba umanjenica u govoru Krapine*. Poticaj za odabir govora Krapine kao teme diplomskoga rada ponajprije je bilo slušanje triju jezičnih kolegija tijekom studija na Filozofskome Fakultetu u Rijeci: „Uvod u dijalektologiju hrvatskoga jezika”, „Čakavsko narječje” i „Njegovanje kulturne baštine: izrada školskih dijalekatnih rječnika”. Na tim sam kolegijima uočila vrijednost hrvatskih narječja i dijalekata te sam se odlučila više posvetiti onome kojim i sama govorim, a to je krapinski govor.

Govor kojim sam se odlučila baviti u ovome radu pripada kajkavskome narječju. Krapinski je govor na kojem sam progovorila, s kojim sam odrasla i kojim i dalje govorim. Taj govor kao zavičajni idiom bitna je sastavnica kulturnoga naslijeđa koju treba čuvati. Zavičajni govor, kao prvi govor djeteta, živi je govor kojim se izražava cjelovita njegova osobnost (A. Trstenjak, 1998., str. 36.-37.). Stoga sam i ja odlučila očuvati svoj idiom tako što ću se posvetiti njegovu istraživanju i pridonijeti siromašnoj literaturi koju grad Krapina o svojem govoru posjeduje.

U ovom sam diplomskom radu odlučila istražiti tvorbu umanjenica u krapinskome govoru. Način tvorbe prikazala sam na primjerima umanjenica do kojih sam došla terenskim istraživanjem.

1.2. Cilj i metodologija rada

Cilj je rada pod nazivom *Tvorba umanjenica u govoru Krapine* prikazati način tvorbe umanjenica u mjesnome govoru Krapine koja pripada zagorsko-međimurskom dijalektu kajkavskoga narječja. U radu se navode potvrđeni sufiksi za tvorbu umanjenica muškoga, srednjega i ženskoga roda. Uz tvorbene se kategorije navodi i značenje umanjenice te glasovne promjene do kojih dolazi kod nekih primjera. Iako je tema ovog rada tvorba umanjenica, u radu će biti prikazane fonološke i morfološke značajke krapinskoga govora.

Govor Krapine počela sam istraživati na trećoj godini preddiplomskoga studija u sklopu izbornoga kolegija *Dijalektologija hrvatskoga jezika: terenska istraživanja*. Uz pomoć znanja koja sam stekla na obaveznim kolegijima iz dijalektologije hrvatskoga jezika krapinski sam govor nastavila istraživati i na diplomskome studiju, te sam u okviru kolegija *Njegovanje kulturne baštine: izrada školskih dijalekatnih rječnika* izradila i rječnik govora Krapine. Sve to, uz bilješke s predavanja i navedenu literaturu, pomoglo mi je pri pisanju ovoga diplomskoga rada. U istraživanju rada vodila sam se smjernicama i uputama mentorice s kojom sam se konzultirala pri pisanju.

Analiza i prikaz tvorbenoga sustava umanjenica u krapinskome govoru proveden je na građi koja je prikupljena terenskim istraživanjem. Terensko istraživanje provedeno je metodom usmenog ispitivanja, a zabilježeno je snimanjem zvučnog zapisa. Zvučni je zapis nakon istraživanja transkribiran te korišten za utvrđivanje načina tvorbe umanjenica.

Uvodni dio ovoga rada prikazuje temu, motivaciju i cilj te pregled dosadašnjih istraživanja govora Krapine u hrvatskoj dijalektologiji.

Sljedeće se poglavlje odnosi na povijesne i kulturne značajke Krapine unutar koje je istražen govor o kojem je riječ u ovome radu.

Poglavlje *Klasifikacija kajkavskog narječja* donosi kratak pregled dosadašnje klasifikacije kajkavskoga narječja te je priložena karta kajkavskoga narječja Mije Lončarića iz 1990. godine.

Slijedi poglavlje u kojem su prikazane jezične značajke krapinskoga govora, fonološke i morfološke osobine te smještaj govora Krapine unutar kajkavskoga narječja.

Nakon prikaza jezičnih značajki govora Krapine slijedi poglavlje o tvorbi riječi u hrvatskome standardnom jeziku te kratak pregled o tvorbi riječi unutar svih triju narječja hrvatskoga jezika.

Središnji dio rada prikazuje tvorbenu analizu umanjenica u govoru Krapine koje su za potrebe ovoga rada prikupljene terenskim istraživanjem. Jedini tvorbeni način kojim nastaju umanjenice je sufiksalni, stoga je u radu prikazana sufiksalna tvorba. Uz tvorbeni način navedena je i definicija umanjenica, a na kraju prikaza navode se glasovne promjene do kojih je došlo na tvorbenim šavovima nekih umanjenicama. Prikazana je tvorba umanjenica od imenica muškoga, srednjega i ženskoga roda.

U zaključku stoje rezultati provedene analize. Navedeni su najzastupljeniji sufiksi u tvorbi umanjenica za sva tri roda.

2. SMJEŠTAJ I OSOBITOSTI GRADA KRAPINE

Grad Krapina smjestio se na rubni dio Hrvatskoga zagorja i Krapinsko zagorske županije. Sa svojih četiri okolnih općina (Petrovsko, Đurmanec, Jesenje i Radoboj) čvrsto je određen Strahinjščicom, jednom od najvećih zagorskih planina i Maceljskom gorom kao njenim perifernim dijelom. Te gore pripadaju najistočnijem dijelu Kamniško-savinjskih Alpa, koje su često mjesto okupljanja zaljubljenika u prirodu i planinara diljem regije. Poznati planinarski put vodi od podnožja gore u Podgori, kroz Jelenske pećine pa sve do starog planinarskog doma. Zapadno od tog planinarskog puta nalazi se vrh Brezovica, koji se nadvija nad Dolcem, dijelom grada u kojem se nalazi malo jezero okruženo šetalištem. Ispod Strahinjščice, važnog središta za paraglidere, nalazi se Krapinska Podgora za koju je karakterističan nogometni stadion "Zagorec" koji služi za brojne sportske aktivnosti mladih Krapinčana.

Veliki dio ovoga kraja čine manji ili veći brežuljci blagih nagiba i zaobljenih vrhova, koji su prekriveni šumom. Plodni vinogradi, oranice i raštrkane seoske kućice oblikuju specifičnu sliku ovog kraja poznatog kao "pitomo zagorje". Među brojnim uzvisinama i ovdje se protežu doline, koje natapa rijeka Krapina i mnogi bistri gorski potoci. Rijeka Kraina izvire ispod Ivančice kraj Zajezde, a nedaleko od Susedgrada, na okuci Zagrebačke gore, slijeva se u Savu. Glavni joj je pritok Krapinica, koja izvire nedaleko od mjesta Krapine i teče lijepom i širokom dolinom do Zaboka, gdje utječe u rijeku Krapinu (Kozina, 1960: 11).

2.1. Povijesna i kulturna obilježja grada Krapine

Prema predaji, grad Krapina je jedno od najstarijih hrvatskih mjesta, a često se naziva i *kolijevka svih Slavena*. Krapina, kao zagorska "metropola", svoju titulu zaslužila je povijesnim kontinuitetom koji seže stoljećima u prošlost. Prema najnovijim saznanjima, prvo spoznato vrijeme naseljavanja današnjega krapinskog gradskog područja započinje u prahistorijsko doba, točnije, krapinski je pračovjek obitavao na ovim prostorima prije 130 tisuća godina. Krajem 19. stoljeća poznati europski paleontolog i geolog, Dragutin Gorjanović Kramberger, otkrio je nalazište neandertalskog pračovjeka u špiljama kod Krapine i utvrdio elemente njegovog porodičnog života i čvrstu naseobinu tridesetak osoba. Istraživanja su potvrdila kako je to jedno od najvrjednijih nalazišta iz kamenog doba, a osobito prema cjelovitim ostacima kostiju koje krapinskog pračovjeka prisposobljuju pračovjeku iz Neandertala. To je nalazište bilo predmetom mnogih izučavanja znanstvenika iz zemlje i inostranstva te je časopis Nature odredio pronađenih ljudskih kostiju iz lokaliteta Hušnjakovo koje je središnji dio današnjeg grada Krapine. Zbirka krapinskih neandertalaca prikupljena na pretpovijesnom nalazištu Hušnjakovo u Krapini, i danas je najdragocjeniji fundus Geološko- paleontološkog odjela Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja u Zagrebu.

Povijesni slijed dodijelio je Krapini značajnu ulogu i u rimskom dobu, kada se naselje nalazilo između Siska i Ptuja, dvaju važnih uporišta ilirskih provincija u vrijeme procvata rimskog carstva. Zlatno doba Krapine počinje

u razvijenom srednjem vijeku, kada je ona postala slobodan kraljevski grad. Prvi pisani zapis o srednjovjekovnom gradu datira iz 1193. godine.

Kad smo kod povijesnog razvoja Krapine, svakako se valja osvrnuti i na doba Hrvatskog narodnog preporoda, čiji je pokretač bio i građanin Krapine, Ljudevit Gaj. Ponosni na svojeg suseljana, Krapinčani su Ljudevitu Gaju posvetili trg, ulicu i osnovnu školu, a rodna kuća Ljudevita Gaja, danas muzej, također je često odredište brojnih turista u kojem mogu vidjeti namještaj, slike, portrete Gajeve obitelji, fotokopije njegova rukopisa, tiskane tekstove, knjige, brošure te novine i časopise koje je Gaj uređivao i izdavao. Krapina sadrži i Gradski muzej koji prednjači nad Gajevim svojim etnografskim i etnološkim zbirkama i veoma vrijednom zavičajnom zbirkom starih listina, grbova i raznih spomenika . Jedan od najpoznatijih i najmodernijih muzeja u ovom dijelu Europe svakako je Muzej krapinskih neandertalaca koji je 27. veljače 2010. godine. Od samog otvorenja muzej privlači brojne posjetitelje diljem svijeta koji su zadivljeni načinom prezentacije.

Izuzetno bogati gospodarski život i povijesni značaj grada Krapine u odnosu na okolna naselja rezultirao je i bogatim društvenim životom. Krapinčani su živjeli tipično građanskim životom, a u tome su kopirali i nekoliko bogataških porodica iz okolice koje su im na uzor nudile svoje javne navike, poslugu, način odijevanja i kulturno ophođenje. Takav je način života bio osnova današnjim običajima i svečanostima. Od 1966. Godine grad organizira Tjedan kajkavske kulture, u kojem se pokazuje u najljepšem urešenom, raspjevanom i vedrom izdanju. Krapina je postala poznata po stotinama pjesama svojih izvođača koji pred televizijom, na trgovima ili šatorskim pozornicama prenose kajkavski govor i duh kajkavske tradicije na

koju su svi Krapinčani ponosni. Tijekom godine takvim se zbivanjima pridružuje i Tjedan duhovne glazbe, Zagorska krijesnica i festivali u organizaciji Radija Kaj, sve redom značajna glazbena događanja. Uz spomenute festivale, grad Krapina na poseban način živi za proslavu svojeg grada, koji se održava na blagdan sv. Nikole (6. Prosinca), dan sveca i zaštitnika grada.

3. JEZIČNE ZNAČAJKE GOVORA KRAPINE UNUTAR KAJKAVSKOGA NARJEČJA

3.1. Klasifikacija kajkavskoga narječja

Kajkavština je jedno od triju hrvatskih narječja, odnosno jedno od četiriju narječja središnjega južnoslavenskoga jezika. Prostorno zauzima sjeverozapadni dio Hrvatske i Gorski kotar, do granice sa Slovenijom i slovenskim jezikom na zapadu. Istočno i jugoistočno od kajkavskoga narječja prostire se štokavsko narječje, a južno od njega čakavsko narječje. Iako prostorno zauzima malo područje, kajkavsko je narječje vrlo raznoliko. Narječje je dobilo naziv po upitno-odnosnoj zamjenici kaj (koja se pojavljuje i kao kej, ke, koj, kuj) (Lončarić, 2005:109).

Prve podatke o kajkavskome narječju zapisao je Ukrajinac A. M. Lukjanenko koji je objavio rad *Kajkavsko narječje* u obliku sintetskoga pregleda. Posebno mjesto u proučavanju kajkavštine zauzima djelo Stjepana Ivšića *Jezik Hrvata Kajkavaca*. U tom je djelu prikazana akcentuacija

kajkavskoga narječja na čijem je temelju dana prva znanstvena klasifikacija kajkavštine (Lončarić, 1996:1). Malom monografskom sintezom o kajkavskom narječju Mijo Lončarić smatra i djelo Zvonimira Junkovića *Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta* koji pobija Ramovševu i Beličevu teoriju o razvoju kajkavštine. Z. Junković ističe kako je kajkavština od početka dio hrvatskoga jezika, a ne slovenskoga.

Dalibor Brozović kaže kako se, s jedne strane, mnoge kajkavske osobine nalaze u više dijalekata u nepovezanim područjima, a s druge strane, unutar jednog dijalekta postoje veoma različiti govori. Stoga zaključuje kako su od svih značajki pritom ipak najvažnije akcenatske, prema kojima su rađene i klasifikacije.

Pri klasifikaciji kajkavskog narječja Dalibor Brozović se oslanjao na ranije podjele Aleksandra Belića, koji je kajkavštinu dijelio prema refleksima psl. glasova **tj* i **dj*, i Stjepana Ivšića, koji ju je podijelio prema razvoju akcentuacije. Brozović je za klasifikaciju kajkavskog narječja uvažio oba kriterija te je kajkavsko narječje podijelio na šest dijalekata: *zagorsko-međimurski*, *turopoljsko-posavski*, *križevačko-podravski*, *prigorski*, *donjosutlanski* i *goranski* (Lončarić, Celinić, 2010: 84).

Kasniji istraživači kajkavskoga narječja polazili su od akcenatske podjele za koju je zaslužan Stjepan Ivšić. On ističe kako se čitava artikulacija glasova u kajkavskom narječju razlikuje od štokavske i čakavske. Prozodija kajkavskoga narječja zbog svoje je raznolikosti u literaturi složenije klasificirana i opisana. Stjepan Ivšić kajkavske je govore prema mjestu naglaska i stupnju naglasnog razvitka podijelio na

konzervativne i revolucionarne. Konzervativni su govori oni koji čuvaju staro mjesto naglasaka, a čine ju *zagorsko-međimurski* i *donjosutlansko-žumberački* dijalekt. Revolucionarni su govori oni koji su promijenili akcentuaciju s obzirom na intonaciju, a toj skupini pripadaju *turopoljsko-posavski* i *križevačko-podravski* dijalekt.

Za kajkavsko je narječje karakteristična osnovna kajkavska akcentuacija (OKA) o kojoj se govori od Ivšićeva rada *Jezik Hrvata kajkavaca*. OKA čini specifična distribucija općeslavenskih i zapadnojužnoslavenskih procesa, novoga praslavenskoga akuta i novoga praslavenskoga cirkumfleksa. Osnovna kajkavska akcentuacija po inventaru je troakcenatska, tj. sastojala se od tri naglasaka, s nenaglašenom duljinom u slogovima ispred naglasaka. U osnovi se kajkavski prozodijski sustav sastoji od pet prozodema: tri naglasaka (dugosilazni, dugouzlazni i jedan netonem) i dvije nenaglašene jedinice (kratkog sloga i prednaglasne duljine) (Lončarić, 1996: 47). Prema Ivšićevoj podjeli govor Krapine pripada 1. skupini kajkavskih govora.

Mijo Lončarić kajkavske govore podijelio je na petnaest dijalekata: *plješivičkoprigorski*, *samoborski*, *gornjosutlanski*, *bednjansko-zagorski*, *varaždinsko-ludbreški*, *međimurski*, *podravski*, *sjevernomošlavački*, *glogovničko-bilogorski*, *gornjolonjski*, *donjolonjski*, *turopoljski*, *vukomeričko-pokupski*, *donjosutlanski* i *goranski* (Lončarić, 1996: 146). Krapinski govor, o kojem je riječ u ovome radu, prema Brozovićevoj klasifikaciji pripada zagorsko-međimurskomu dijalektu, a prema Lončarićevoj klasifikaciji bednjansko-zagorskomu dijalektu.

3.1.1. Karta kajkavskog narječja

Lončarić, Mijo (1996), *Kajkavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb

3.2. Zagorsko-međimurski dijalekt

Zagorsko-međimurski dijalekt opisao je Dalibor Brozović, a odgovara Belićevu zapadnu dijalektu i Ivšićevoj I. grupi konzervativnih govora. Prema Ivšiću, zagorsko-međimurski dijalekt pripada starijoj kajkavskoj grupi u kojoj je očuvana osnovna kajkavska akcentuacija. Ta prva grupa obuhvaća zapadni dio, a međa joj je na istoku crta: Đelekovec na Dravi – zapadno od Koprivnice – potok Krapina kod Budinščine – zapadno od Sv. Ivana Zeline – selo Ostrna na jugoistoku od Dugoga sela – Sesvete – Šestine – Zagreb –

sjeverno od Vrapča – Podsused – Sava do Strmca sjeverno od Sv. Nedjelje (kod Samobora) – Sv. Nedjelja – zapadno od Zdenčine – Karlovac (Ivšić 2012: 42).

U većem dijelu zagorsko-međimurskog dijalekta refleks praslavenskih glasova stražnjeg nazala i slogotvornoga *l* ima posebnu fonološku vrijednost tipa *o*. Periferni govori ovog dijalekta odstupaju u akcentuaciji - gube opreku po intonaciji, a ponegdje i po kvantiteti (Lončarić, Celinić 2010: 85).

3.3. Jezične značajke govora Krapine

Krapinski se govor uvrštava među središnje zagorske kajkavske govore. Govorno područje, kojemu je izvorni temelj jezik kojim se govori danas ali i nekad, obuhvaća naselja i sela u središnjem i pokrajnim zagorskim mjestima i selima, među koje pripada i Krapina. Veća mjesta koja pripadaju ovom govoru jesu Bedekovčina, Ivanec, Klanjec, Krapinske Toplice, Oroslavje, Pregrada, Stubica, Tuhelj, Zaprešić, Zabok i Zlatar (Vranić, 2010: 13). Budući da se Krapina nalazi u sjecištu nekoliko fonetski i akcenatski prilično različitih govora, i najbliža se okolna sela (od kojih su neka sastavni dio Krapine) međusobno razlikuju.

Dijalektološka i jezičnopovijesna istraživanja govora Krapine među prvima je proveo Antun Šojat. U radu *O govoru Krapine* Antun Šojat ukratko prikazuje njegovu akcentuaciju, vokalizam i konsonantizam. Šojat ističe kako se u Krapini stvara određeni kajkavski međudijalekt koji ima karakteristike kajkavskog koinea. U radu *Jezik Domjanićevih kajkavskih pjesama* piše kako je taj jezik izgrađen na temelju zagrebačkog koinea, s utjecajem štokavskih i čakavskih elemenata u oblicima. Osnovne

karakteristike krapinskoga kajkavskoga idioma Šojat je prikazao u suradnji s V. Zečević u članku *Istraživanje kajkavskih govora u Hrvatskom zagorju* iz 1969., dok novijih dijalektoloških istraživanja o tome govoru nema.

Prema Ivšićevoj podjeli kajkavskog narječja koja je utemeljena na akcenatskim osobinama pojedinih kajkavskih govornih skupina, govor Krapine pripada konzervativnoj skupini kajkavskih govora. S. Ivšić napominje kako akcenti u krapinskome govoru čuvaju svoje staro mjesto u riječi, kvantitetu i svoju kajkavsku intonaciju dugih akcenata. Kao i u drugim govorima toga tipa, ostvaruju se tri akcenta- jedan kratki i dva duga, jedan dugi sa silaznom intonacijom (cirkumfleks) i jedan s uzlaznom intonacijom (akut). U akcentuaciji krapinskoga govora nalaze se i druge tipične osobine konzervativnih kajkavskih govora, kao što je na primjer metatonija (u primjerima hrù:ška, chrè:ja, kò:ža itd) (Šojat 1991: 23). Za krapinske je govore karakteristično čuvanje starih i stvaranje sekundarnih prednaglasnih dužina, a zanaglasne su dužine izgubljene.

Premda se u Krapini čuva oksitonički akcent, u pojedinim se riječima prenio akcent na penultimu, gdje se opet ostvaruje kao kratki, a ne dugi akcent. Smatra se da je do te promjene došlo utjecajem krapinskih stanovnika pripadnika južnijih zagorskih govora koji su izgubili oksitonezu, no mogla je nastati i pod utjecajem književnoga jezika (Šojat, 1991: 23).

Krapinski se vokalizam može nazvati tipičnim kajkavskim vokalizmom. Podrijetlo je krapinskoga vokalizma isto kao što je u većini kajkavskih govora: prasl. glasovi jat i poluglasovi imaju refleks $\text{ę} - \text{e} : / \text{i}\text{ę}$, prasl. $*\text{e}$, $*\text{ę} > \text{ę}/\text{e} :$, prasl. $*\text{ǫ}$ i $\text{ǫ} > \text{o} / \text{o} :$, vokali $i / i :$, $u / u :$, $a / a :$ kontinuantne su paralelnih praslavenskih vokala, s osnovnokajkavskim i sekundarnim dužinama i kraćinama. No, nije tako u svim riječima, u nekima su riječima i

oblicima kontinuantе tih praslavenskih glasova prešle u područje kojeg drugog fonema (Šojat, 1991: 25)

Prvotni **e* i **ɛ* u općekajkavskim dugim slogovima obično realiziraju kao (ɛ:), ali je češća pojava i /ɛ:/. Na mjestu nekadašnjega poluglasa u nekoliko se primjera može pronaći a mjesto *e* (*vàn, vàne, uz v'un, v'une*). Iako se govori *d'ober, l'ehək*, u pozdravima se uobičajilo *a* (*d'obar d'ięn, l'ahku nò:č*) (Šojat, 1991:25).

Među vokalnim promjenama karakteristična je izmjena *a > ɛ* u prefiksima *raz-* > *rez* i *pro-* > *pre-* (*prejti, resekati, premeniti se*) i ispred *-j* u zamjenicama: *kej, nekej* i sl. i u superlativnoj riječi *nej-* (*nejkrajši, nejdukša* i sl.) (Šojat, 1991: 26).

A. Šojat i V. Zečević ističu kako govor Krapine zbog velikog utjecaja književnoga jezika prelazi u kajkavski koine. Tako su vokali često tek neznatno otvoreni ili zatvoreni zbog čega vokalski sustav prelazi u sustav od pet vokala.

Tipična kajkavska pojava protetskoga *v-* ispred inicijalnih vokala *u* i *o* postoji i u krapinskome govoru (*vugel, vura, vuči:tel*). Na kajkavski se način uklanja i hijat u slijedu vokala *-au-*, *-aɔ-*. U tipičnom krapinskom kajkavskom govoru izgubila se slogotvornost nekadašnjeg *r* – ispred takva podrijetla izgovara se puni ili reducirani vokal reda *ɛ* (*p'ęrst, č'ęrv* itd.) (Šojat, 1991:36).

U krapinskome se govoru ostvaruje tipični kajkavski konsonantizam, s određenim pojavama koje nisu zastupljene u svim kajkavskim govorima. Jedna od specifičnih osobina jest pojava nazalnoga *j* na mjestu prvotnoga *ń*, no često se u govoru istih ispitanika ostvaruje i *n* (*svi:ja – svi:na*).

Karakteristično kajkavsko ograničenje pojave zvučnih suglasnika u finalnom položaju prisutno je i u krapinskom govoru- na njihovu se mjestu u

tom položaju pojavljuju njihovi bezvučni parnjaci (*grop, vrak, noš, bruot, briek, krof*). Krapinski govor karakterizira i prijelaz *šč > š*, kako je to i u drugim govorima bliže i dalje krapinske okolice. Mjesto skupine *šč* drugoga podrijetla mogu se sporadično ostvariti i kroz koje druge konsonatske skupine (npr. *breščec*) (Šojat, 1991: 28).

U krapinskom se govoru ostvaruju mnoge od tipičnih kajkavskih zamjena suglasnika u pojedinim suglasničkim skupinama, osobito na početku riječi. Tako je u skupini *tl* zamijenjeno *t* s *k* (*mekla*), *t* je zamijenjeno s *k* u skupini *tm* (*kmica*) i u skupini *tj* (*kjeden*). Skupina *gd* prelazi u *d* u zamjenici *duo*, u prilozima *de* i *da*, skupina *kt* prelazi u *t* u zamjenici *teri*, a skupina *pč* u *fč* u riječi *ofčina* dok je u riječi *pčela* i njezinim izvedenicama ponajčešće ostala neizmijenjena ta skupina (Šojat, 1991: 29).

U deklinaciji krapinskoga govora sačuvani su uglavnom stariji oblici hrvatskoga jezika. Kategorija broja ne poznaje dual, a stvorena je posebna konstrukcija uz brojeve 2, 3 i 4 samo za akuzativ. Deklinacija ima šest padeža, a vokativ se izjednačio s nominativom. Kod imenica muškoga roda koristi se nastavak *-om* za instrumental jednine, bez obzira na to prethodi li mu palatalni ili nepalatalni konsonant. Množina imenica muškoga roda je gotovo uvijek kratka, a velari ostaju nepromijenjeni. U genitivu množine prisutan je nastavak *-of*: *mustačof, jezikov, laktof*, dok je iza palatala moguć i *-ev*. Kod imenica muškog roda postoji opreka živo – neživo i u besprijedložnoj upotrebi.

Imenice srednjega roda u nominativu, akuzativu i vokativu imaju jednake oblike u jednini, a isti je slučaj i s oblicima tih imenica u množini. Većina imenica u genitivu množine ima nastavak *-i*, no moguć je i nulti

morfem. U lokativu množine uočava se ispadanje krajnjega *-h* iz staroga nasravka, a imenice u instrumentalnu množine čuvaju stari nastavak *-i*.

Imenice ženskoga roda a-osnove u genitivu množine čuvaju stari nulti nastavak, dok prema i-osnovi dolazi nastavak *-i*. U dativu i lokativu jednine te u palatalnih i nepalatalnih osnova imenice imaju stari nastavak *-e* iz nepalatalnih osnova, dok se u dativu i instrumentalnu množine čuvaju stari nastavci *-am* i *-ami*. Imenice ženskoga roda i- osnove u instrumentalu jednine imaju naglašen nastavak *-u/-ju*, a u instrumentalu množine imaju nasravak *-jami* prema imenicama a-osnove (Oraić Rabušić, 2016: 229).

Kao i u drugim kajkavskim govorima pojedini oblici riječi nisu obilježeni samo nastavkom već i mjestom naglaska i kvantitetom. Moguća je pojava oblika *Bože, Isuse, anđele*, no ona se smatra utjecajem književnoga jezika.

Kod pridjeva se fakultativno čuva razlika između određenog i neodređenog oblika (Jembrih, Lončarić, 1983: 26).

4. TVORBA RIJEČI U HRVATSKOME STANDARDNOM JEZIKU

Tvorbom riječi bavili su se mnogi jezikoslovci, a među njima i Stjepan Babić u knjizi *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*, Eugenija Barić u *Hrvatskoj gramatici* i Ivo Pranjković u *Gramatici hrvatskoga jezika*. U ovome sam se radu kao teorijskom podlogom koristila *Hrvatskom gramatikom* Eugenije Barić koja je svoje postavke iznijela u poglavlju *Tvorba riječi* te *Tvorbom riječi* Stjepana Babića.

Tvorba riječi u lingvistici označuje jezičnu pojavu kojom u jeziku nastaju nove riječi na osnovi dosadašnjega jezičnoga blaga. Usto označuje i lingvističku disciplinu koja se bavi proučavanjem načina, obrazaca i tipova

postanka novih riječi (Babić, 1991: 21). Tvorbom riječi opisuju se tvorbene jedinice i sustavi jezika, a u ovome se radu odnosi na tvorbu umanjena krapinskoga govora.

Da bi se moglo govoriti o tvorbi riječi, potrebno je postojanje tvorbenog obrasca koji se sastoji najmanje od dviju riječi povezanih dvojnomo vezom, glasovnom (izraznom) i semantičkom (značenjskom). Riječ od koje se u tvorbi polazi naziva se osnovna riječ ili osnovica, a riječ koja je tvorbom nastala naziva se tvorena riječ ili tvorenica. Postanak riječi jasan je kad se njezino značenje i oblik glasovnog kostura može dovesti u vezu s kojom drugom riječi u jeziku. Za tvorbeno jasne i tvorbeno nejasne riječi u hrvatskom jeziku ima više naziva, no u ovom radu odlučila sam koristite termine motivirane za tvorbene i nemotivirane riječi za netvorbene (Babić 1991: 25).

Osnovni tvorbeni načini u hrvatskome standardnome jeziku jesu izvođenje¹ i slaganje², a međusobno se razlikuju po broju ishodišnih riječi.

Ovisno o tome kojim se tvorbenim sredstvom izražava tvorbeno značenje tvorenice, u izvođenju i slaganju razlikuje se nekoliko tvorbenih načina. Tvorba riječi izvođenjem razlikuje čistu sufiksalsnu i čistu prefiksalsnu tvorbu, a prefiksalsno-sufiksalsna je kombinacija prefiksalsne i sufiksalsne. U tvorbi riječi slaganjem razlikuju se složeno-sufiksalsna, složeno-nesufiksalsna tvorba ili čisto slaganje i tvorba srastanjem. Postoje još

¹ Izvođenje je način tvorbe u kojoj nova riječ nastaje od osnove jedne riječi. Najčešće nova riječ nastaje tako da se iza osnove dodaje tvorbeni formant. Tvorbeni formant koji se dodaje iza osnove jedne riječi naziva se sufiks ili dometak, a takva tvorba sufiksalsna tvorba ili sufiksacija. Nova riječ koja je nastala sufiksacijom se naziva izvedena riječ, izvedenica ili derivant (Babić, 1991: 35).

² Slaganje je takav način tvorbe u kojoj nova riječ nastaje od osnova dviju ili više riječi, od dviju ili više osnova. Tvorenica nastala slaganjem naziva se složena riječ, složenica ili kompozit. Najčešće su složenice od dviju osnova, dok su složenice od triju osnova veoma rijetke. Osnova jedne riječi može doći kao prvi ili drugi dio složenica, no u tome postoje određena ograničenja. Dvije se osnove najčešće povezuju tako da se prvom dodaje spojni formant –o-, –e- ili –i-, a taj se spojni formant naziva spojnik (Babić, 1991:42).

dva tvorbeni načina, a to su tvorba složenih skraćena i preobrazba (Barić, 2005: 293).

Čista sufiksna tvorba najplodniji je tvorbeni način u hrvatskom jeziku. Njome nastaju imenice, pridjevi, glagoli i priloci. Sufiksna tvorba je tvorbeni način u kojem se tvorbeno značenje izražava tvorbenim nastavkom ili sufiksom. Jedino takvim načinom nastaju umanjenice, stoga je na sufiksnoj tvorbi najveći naglasak pri analizi tvorbe umanjenica u govoru Krapine.

4.1. Tvorba riječi unutar narječja hrvatskoga jezika

U dijalektološkim se istraživanjima najviše pažnje posvećivalo fonološkoj i morfološkoj obradi građe, no u posljednje vrijeme istraživači pokazuju veliko zanimanje i za tvorbu riječi. Iako su se dosadašnja istraživanja tvorbe riječi u hrvatskim dijalektima u najvećoj mjeri odnosila na čakavsko narječje, sve je više radova o toj temi prisutno i u kajkavskom narječju.

Prva analiza tvorbe riječi u hrvatskoj dijalektologiji pripisuje se raspravi slovačkog kroatologa V. Vážnoga iz 1925. godine. Radovi V. Vážnoga uglavnom su se odnosili na tvorbu riječi u pojedinim gradišćanskohrvatskim čakavskim govorima. Tvorbi riječi u čakavskom narječju veliki je doprinos dao i Mate Hraste koji je čakavsko narječje izvan gradišćanskohrvatskoga govornoga područja počeo istraživati tek tridesetak godina nakon V. Vážnoga. U novije vrijeme o tvorbi riječi u čakavskim govorima pisale su Sanja Vulić te Ivana Nežić u radu *O tvorbi imenica u govoru Brovinja*.

Tvorbu riječi u hrvatskim štokavskim govorima istraživali su Stjepan Ivšić i Dalibor Brozović, dok je najopsežnije priloge u okviru istraživanja tvorbe riječi u štokavskom narječju dao Wiesław Borys. Slavonskim se govorima bavila Ljiljana Kolenić, dok su Mira Menac-Mihalić i Antonio Sammartino otvorili pitanje jezika u kontaktu unutar moliškohrvatskoga tvorbenoga sustava (Vulić, 2006: 108).

Među prvima je tvorbi riječi u kajkavskome narječju pristupio Mijo Lončarić u raspravi *Jagnejdovački govor*. U raspravi "*Govor Gregurovca Veterničkoga*" Alojza Jembrih i Mija Lončarić iz 1982. godine prikazuje se fonologija, morfologija i tvorba deminutiva, augmentativa i ononimije zagorskoga sela Gregurovca Veterničkoga. Tvorbom umanjena bavi se i Vesna Zečević u svojim radovima "Loborska kajkavština" i "Glavne značajke pisarovinskoga govora". Rječotvorbenom se analizom u kajkavskome narječju bavila i Jela Maresić u sklopu svoga rada "Đurđevečki rječnik" (Vulić, 2006: 109). Iz nabrojanih se radova može zaključiti da se u sklopu istraživanja kajkavskoga narječja tvorba riječi spominjala tek usput, dok se sustavnija istraživanja tvorbe riječi u kajkavskome narječju mogu pripisati najnovijim istraživanjima koja su proveli Kristian Novak i Barbara Štebih Golub.

4. 2. Tvorba umanjena u hrvatskome standardnome jeziku

Temom su moga rada imeničke umanjene u krapinskome govoru, stoga ću prije svega krenuti od definicije umanjena. Umanjene ili deminutivi one su imenice kojima se izriče da je što po čemu manje od onoga što znači osnovna riječ (Barić, 2003: 326).

Tvorba umanjena nastaje samo jednim tvorbenim načinom – sufiksacijom, odnosno dodavanjem sufiksa s umanjeničkim značenjem na osnovu imenice. Tvorbena osnova dobiva se tako da se u G jd. ili G mn., ako imenica ima samo množinske oblike, odbaci nastavak te se na tako dobivenu osnovu doda umanjenički sufiks. Sufiks nikada nije u samostalnoj uporabi, a to dokazuje i činjenica da je on rječotvorni morfem koji sam po sebi nema značenje, već značenje dobiva u vezi s tvorbenom osnovom. S. Babić navodi kako sufiks ima stalna osnovna obilježja: ima stalno mjesto na završetku riječi, nikada ne dolazi kao osnova i u samostalnoj upotrebi i ne može tvoriti semantičku jezgru riječi, već samo morfološki preinačuje osnovu (Babić, 2003: 294).

Iako je osnovno značenje umanjene da je što malo, ovisno o osnovi imenice, sufiksu ili kontekstu uporabe, umanjena može imati i neka dodatna značenja, pa tako se imenicama može izražavati osjećaj dragosti i nježnosti, ali i omalovažavanje³. Neki sufiksi sami po sebi imenici daju dodatno afektivno značenje, a osobito kada se određeni sufiks dodaje na pojedine osnove (sufiks *-ek* dodan na imeničku osnovu ženskoga roda označava rodbinske odnose: *mamek, tatek*) (Maresić, 2015: 79).

S. Babić ističe kako ne sudjeluju svi sufiksi jednako u tvorbi riječi, već s obzirom na stupanj tvorbene aktivnosti postoje vrlo plodni⁴, slabo plodni⁵ i neplodni⁶ sufiksi.

³ Opsežan prikaz značenja umanjena u kajkavskome narječju donose Kristian Novak i Barbara Štebih Golub koji ih dijele s obzirom na kvantitativne dimenzije (vrijeme, prostor) i kvalitativne (hipokorističnost, pejorativnost, depreciativnost) vrijednosti.

⁴ Vrlo plodni sufiksi su oni sufiksi koji pokazuju najviši stupanj tvorbene aktivnosti. Takvi su imenički sufiksi: *-(a)c, -ač, -ak, -čić, -ica, -ić, -ina, -ka, -ost, -telj* (Barić, 2003: 294).

⁵ Slabo su plodni sufiksi oni čiji je stupanj tvorbene aktivnosti nizak, odnosno pomoću njih nastaje pokoja nova riječ. Takvi su imenički sufiksi: *-an, -eč(a)k, -ič(a)k, -ešina, et(a)k, -urda* i drugi (Barić, 2003: 294).

⁶ Neplodni su sufiksi oni koji više ne sudjeluju u tvorbi novih riječi kao *-en* iz *prsten*, *-er* iz *pleter*, *-av* iz *rukav*, *-išav* iz *golišav*, *-onjav* iz *suhonjav*.

4.3. Tvorba umanjenica u kajkavskome narječju

August Kovačec upućuje na to kako kajkavski općenito osobito voli deminutive, a radi se o mjestima u kojima se *obed započinje juhicom, kao glavno jelo dolazi pečenkica uz koju je redovito malo krumpirčeka i šalatice, jelo se zalijeva vinčekom, a na kraju objeda posluži se i kavica* (Kovačec, 2004: 289). Iako se u istom kontekstu mogu upotrijebiti i neizvedene imenice, u ovome slučaju umanjenice mijenjaju stupanj prisnosti u obraćanju. Kovačec ističe kako u većini slučajeva deminutiv ima samo značenje umanjivanja veličine ili količine, no u nekim su se slučajevima izvedeni oblici leksikalizirali pa se više ni ne doživljavaju kao umanjenice (npr. vodica (blagoslovljena vodica), gorice (vinograd), putek (staza), itd.).

U kajkavskom je narječju česta uporaba deminutiva koji ne moraju uvijek izražavati fizičku umanjenost, već ponajprije subjektivnu ocjenu ili afektivni odnos prema onomu što se riječju označuje⁷. Deminutivi će se koristiti i radi izražavanja nježnosti ili obiteljske prisnosti, a osobito u obraćanju djeci. Poseban tip deminutivnih tvorbi čine oblici izvedeni od općih imenica koje označuju bliske rodbinske, svojtinske i društvene odnose, a kod kojih je sufiks dvostruko, a nekad i višestruko izveden (tata: tatek/ tatica/ tatičica, tatičićek, i sl.) (Kovačec, 2004: 294).

Valja spomenuti i čestu pojavu izvođenje umanjenica od umanjenica u kajkavskome narječju. U mnogim su kajkavskim govorima potvrđeni likovi umanjenica umanjenica. Česta je pojava dodavanje i više od jednog umanjeničkog sufiks. Povećanje broja dodanih tvorbenih jedinica mijenja se i dodatno značenje imenica (Maresić, 2015: 80). Takve umanjenice osim što

⁷ Tako se pored hiža 'kuća', u značenju 'kuća koja ne vrijedi mnogo, kuća prema vlasniku koje se osjeća sažalnosti', upotrebljava oblik hiška; kada se ne cijeni mnogo nečije rasuđivanje, reći će se za njega da je 'bedaček' (Kovačec, 2004: 293).

označuju nešto manje od umanjenice kojom su motivirane, često imaju i veoma izraženo stilsko, a najčešće hipokoristično značenje (Novak, Štebih Golub, 2015: 279).

Dodavanjem sufiksa na osnovu može doći i do glasovnih promjena na njihovoj granici, no u kajkavskom narječju postoje brojne dublete jer se glasovne promjene mogu, ali i ne moraju provesti. (Maresić, 2015: 78). Zbog provođenja glasovnih promjena u kajkavskom se govoru često javljaju homonimi.

Kristian Novak i Barbara Štebih Golub u svojem su istraživanju imeničkih umanjenica u kajkavskome književnom jeziku ustvrdili sufikse za tvorbu imenica muškoga, ženskoga i srednjega roda. U tvorbi umanjenica od ženskoga roda među plodne i manje plodne sufikse ubrajaju sufikse: *-ica*, *-ka*, *-čica* i *-ca*, *-ek* i *-ič*, dok uporabom sufikasa *-če* i *-ce* od imenica ženskoga roda nastaju umanjenice srednjega roda. U tvorbi umanjenica od imenica muškoga roda aktivno je petnaestak dometaka: *-ac*, *-ec*, *-ak*, *-ek*, *-čec*, *cc*, *-ček*, *-čić*, *-ek*, *-ec*, *-ic*, *-ik*, *-ič*, *-inec*, *-ko*, *-če*. Umanjenice imenica srednjega roda u izvode se pomoću desetak dometaka od kojih su neki veoma rijetki, a to su: *-če*, *-ce*, *-ece*, *-ice*, *-ence*, *ašce*, *-eko*, *-ešce*, *-iče*, dok deminucijom dometcima *-ek* i *-ič* od motivirajućih riječi srednjega roda nastaju deminutivi muškoga roda (Novak, Štebih Golub, 2015: 287).

5. TVORBA UMANJENICA U GOVORU KRAPINE

Kao i u ostalim kajkavskim govorima, tako je i u govoru Krapine upotreba umanjenica vrlo česta pojava. Terenskim sam istraživanjem prikupila korpus umanjenica koje se koriste u krapinskome govoru. U nastavku slijedi njihova tvorbena analiza. Tvorbena analiza podrazumijeva

rastavljanje tvorenice na njezine dijelove, tvorbenu osnovu i sufiks. Prema tom kriteriju dobivaju se uopćeni sufiksi za tvorbu umanjenica u kajkavskom narječju koji se razlikuju s obzirom na rod imenice. Pri tvorbi umanjenica najzastupljenija je tvorba muškoga i ženskoga roda, dok je zbog manje zastupljenosti imenica srednjega roda tvorba umanjenica slabije potvrđena.

Neki od navedenih sufikasa potvrđeni su i u krapinskome govoru, a u nastavku ih navodim redom polazeći od roda motivirajuće imenice. Prvo iznosim deminuciju imenica muškoga roda, potom srednjega i na kraju ženskoga roda.

5.1. Umanjenice od imenica muškoga roda

5.1.1. Pregled tvorbe umanjenica sufiksima *-ek* i *-ec*

Sufiks *-ek*

Sufiks *-ek* u većini navedenih primjera označava umanjenost imenice, no u nekim primjerima se koristi i u službi hipokoristika, odnosno imenica koje označavaju bliskost prema predmetu ili osobi. Najčešći je to slučaj kod imenica koje označavaju rodbinske veze (*djed*, *unuk*, *zet*, *muž*), dok se u imenici *bedǎček* sufiksom *-ek* označava osoba čije se mišljenje ne cijeni već ga se s prezirom tako naziva. U primjeru *siromǎček* sufiksom *-ek* želi se naglasiti siromaštvo, ali i suosjećanje prema siromašnoj osobi. Taj isti sufiks u primjeru *děžek* značenje umanjenosti ostvaruje na drugačiji način, no još uvijek je u vezi sa značenjem 'malen'. Sufiks *-ek* vrlo je frekventan u tvorbi umanjenica od imeničkih osnova muškoga roda a-vrste (*bedak*, *crv*, *kruh*).

Primjeri umanjenica tvorene sufiksom *-ek*:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
bedàček	bedak+ek	'pejorativ od bedaček'
čërvək	červ+ek	'mali crv'
dëdək	ded+ek	'odmilica od djed'
dëžək	dež+ek	'sitna kiša'
ftiĉək	ftič+ek	'mala ptica'
gròzdek	grozd+ek	'mali grozd'
jàstučək	jastuk+ek	'mali jastuk'
kokõtek	kokot+ek	'mali pijetao'
križək	križ+ek	'mali križ'
kruhək	kruh+ek	'mali kruh'
mõžək	mož+ek	'odmilica od muž'
nõšək	nos+ek	'mali nos'
përstək	perst+ek	'mali prst'
pëšək	pes+ek	'mali pas'
sìnek	sin+ek	'odmilica od sin'
siromàček	siromak+ek	'onaj koji je jako siromašan'

strîček	stric+ek	'odmilica od stric'
tęneręk	tener+ek	'mali tanjur'
vęrtęk	vert+ek	'mali vrt'
vętręk	vetr+ek	'slabi vjetar'
vnûček	vnuk+ek	'odmilica od unuk'

Sufiks *-ęc*

Sufiks *-ęc* također se koristi u tvorbi umanjjenica od imenica muškoga roda koje pripadaju a-vrsti. Često se radi o imenicama koje označavaju nešto umanjeno, no možemo vidjeti da označava i odmilice, i to kako za živa bića, tako i za neživa. Kod umanjjenica koje označavaju neživo (*snęgęc*, *sőkęc*) sufiksom *-ęc* ne označava se količina ili veličina, već prisnost ili ugođaj koji se osjeća kod prisutnosti određenih predmeta ili pojava.

Primjeri umanjjenica tvorene sufiksom *-ęc*:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
brătęc	brat+ec	'odmilica od brat'
cųgęc	cug+ec	'mali vlak'
človęčęc	človek+ec	'odmilica od čovjek'
oblōčęc	oblok+ec	'mali prozor'

potõčęć	potok+ec	'mali potok'
snęęć	sneg+ec	'odmilica od snijeg'
sõķęć	sok+ec	'odmilica od sok'
vãķušęć	vankuš+ec	'mali jastuk'
vũęļęć	vugl+ec	'mali ugao'
zvõņęć	zvon+ec	'malo zvono'

5.1.2. Pregled tvorbe umanjena sufiksom -čęķ

Sufiks -čęķ

S obzirom na značenje, i ove se imenice tvorene sufiksom –čęķ mogu podijeliti u više kategorija. Osim izražavanja fizičke umanjenosti, postoje i kategorije imenica koje imaju izrazitije značenje na osjećajnoj razini, pa uz značenje da je što malo obično imaju i dodatno ekspresivno značenje, npr. da je što primamljivo, drago i slično. Ovoj skupini pripadaju i umanjene kojima se izražava pejorativni izrazi (*gospãńčęķ*).

Primjeri umanjena tvorene sufiksom -čęķ:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
bombõńčęķ	bombon+čęķ	'mali bombon'
golũpčęķ	golub+čęķ	'mali golub'

gospàñček	gospon+ček	'pejorativ za gospodina'
kamènček	kamen+ček	'mali kamen'
papèrček	paper+ček	'mali papir'
pastìrček	pastir+ček	'odmilica od pastir'
pehàrček	pehar+ček	'mali pehar'
remènček	remen+ček	'mali remen'
rukàfček	rukav+ček	'mali rukav'

5.1.3. Pregled tvorbe umanjena sufiksima *-ič* i *-iček*

Sufiks *-ič*

Najveći dio umanjena tvoren sufiksom *-ič* ima deminutivno značenje, osim umanjene *mùžič* koja označava bliskost.

Primjeri umanjena tvorene sufiksom *-ič*:

tvorenica	tvorbena način	značenje
komàdič	komad+ič	'mali komad'
mùžič	muž+ič	'odmilica od muž'
ormàrič	ormar+ič	'mali ormar'
stòlič	stol+ič	'mali stol'

Sufiks *-iček*

Sufiks *-iček* ima pojačanu deminutivnu vrijednost i hipokoristično značenje. Navedeni primjeri sa sufiksom *-iček* mogu se pojaviti i sa sufiksom *-ik*, no i u tom slučaju označavaju afektivni odnos.

Primjeri umanjenica tvorene sufiksom *-iček*:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
kokotîček	kokot+iček	'mali pijetao'
vražîček	vrag+iček	'mali vrag'

5.2. Umanjenice od imenica srednjeg roda

5.2.1 Pregled tvorbe umanjenica sufiksom *-eko*

Sufiks *-eko*

Sufiks *-eko* jedan je od najučestalijih sufikasa koji se pojavljuju kod tvorbe umanjenica od imenica srednjega roda.

Primjeri umanjenica tvorene sufiksom *-eko*:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
jājčeko	jajc+eko	'malo jaje'
ličeko	lic+eko	'odmilica od lice'
mëšeko	mes+eko	'odmilica od meso'
sëřčeko	serc+eko	'odmilica od srce'
sùnčeko	sunc+eko	'odmilica od sunce'
vùheko	vuh+eko	'malu uho'

5. 2. 2. Pregled tvorbe umanjenica sufiksima *-ce*, *-co*, *-če*, *-čeko*, *-iče*

Navedeni sufiksi osim deminutivnog značenja, označavaju i blaže ili jače osjećaje prema određenim predmetima. Sufiks *-iče* proširen je u kategoriji imenica srednjega roda koje imaju zbirno značenje (*gr̃bljiče*, *gr̃jzdiče*).

Primjeri umanjenica tvorene sufiksima *-ce*, *-co*, *-če*, *-čeko*, *-iče*:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
dëtece	dete+ce	'malo dijete'
drëfce	drev+ce	'malo drvo'

gr̃obljičę	groblj+ičę	'malo groblje'
gr̃ojzdičę	grojzd+ičę	'mlado grožđe'
mlękeco	mlek+eco	'odmilica od mlijeko'
ökeco	ok+eco	'odmilica od oko'
ṽinčęko	vin+čęko	'odmilica od vino'
zdr̃avljičę	zdravlj+ičę	'odmilica od zdravlje'

5. 3. Umanjenice od imenica ženskoga roda

5. 3. 1. Pregled tvorbe umanjenica sufiksom *-ica*

Sufiks *-ica*

Sufiks *-ica* najčęšći je sufiks u tvorbi umanjenica od imenica ženskoga roda. Iako sufiks *-ica* primarno označava živo biće, označava i umanjenice od imenica ženskoga roda. Kod umanjenica koje označavaju rodbinske odnose preteže hipokoristično značenje bez obzira na to je li osnovna imenica hipokoristik ili ne.

Primjeri umanjenica tvorene sufiksom *-ica*:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
b̃abica	bab+ica	'odmilica od baka'

bäčvica	bačv+ica	'mala bačva'
böčica	boc+ica	'mala boca'
cìrkvica	cirkv+ica	'mala crkva'
čäšica	čaš+ica	'mala čaša'
čmêlica	čmel+ica	'mala pčela'
dëskica	desk+ica	'mala daska'
fläšica	flaš+ica	'mala boca'
jäbučica	jabuk+ica	'mala jabuka'
jühica	juh+ica	'odmilica od juha'
käpica	kap+ica	'mala kapa'
klëtica	klet+ica	'odmilica od klijet'
kôrpica	corp+ica	'mala košara'
köšarica	košar+ica	'mala košara'
løjtrica	lojtr+ica	'male ljestve'
löptica	lopt+ica	'mala lopta'
lũknjica	luknj+ica	'mala rupa'
màmica	mam+ica	'odmilica od mama'
mëšica	meš+ica	'odmilica od misa'
nògica	nog+ica	'mala noga'
öfčica	ofc+ica	'mala ovca'

òpravica	oprav+ica	'odmilica od haljina'
pòsteljica	postelj+ica	'odmilica od postelja'
pùcica	puc+ica	'mala djevojka'
pùrica	pur+ica	'odmilica od pura'
rùkica	ruk+ica	'mala ruka'
ròžica	rož+ica	'mali cvijet'
rùžica	ruž+ica	'mala ruža'
salàmica	salam+ica	'mala salama'
slikica	slik+ica	'mala slika'
tâškica	tašk+ica	'mala torba'
tràvica	trav+ica	'mala trava'
večêrica	večer+ica	'odmilica od večera'
vòdica	vod+ica	'odmilica od voda'
zdèlica	zdel+ica	'mala zdjela'
zèmlica	zeml+ica	'odmilica od zemlja'
mladēnčica	mladenk+ica	'odmilica od mladenka'

Sufiks *-ica* plodan je i u tvorbi izvedenica od osobnih imena. Sufiks *-ica* u izvedenicama od osobnih imena također označava odmilice.

Štefica Štef+ica

Jožica	Jož+ica
Barica	Bar+ica
Ljubica	Ljub+ica
Anica	An+ica
Slavica	Slav+ica
Milica	Mil+ica
Božica	Bož+ica
Brankica	Brank+ica
Đurica	Đur+ica

5. 3. 2. Pregled tvorbe umanjena sufiksima *-čica* i *-ička*

Sufiks *-čica*

Primjeri umanjena tvorene sufiksom *-čica*:

tvorenica	tvorbena način	značenje
čëfčica	cev+čica	'mala cijev'
grânčica	gran+čica	'mala grana'
klüpčica	klup+čica	'mala klupa'
kòščica	kost+čica	'mala kost'

Sufiks *-ička*

Kod primjera umanjenica koje završavaju na sufiks *-ička* mogu se interpretirati i kao prave umanjenice sa sufiksom *-ička*, ali i kao umanjenice umanjenica (glavička<glavic+a, jagodička<jagodic+a, itd.).

Primjeri umanjenica tvorene sufiksom *-ička*:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
kobasička	kobas+ička	'mala kobasa'
glavička	glav+ička	'mala glava'
jagodička	jagod+ička	'mala jagoda'
opravička	oprav+ička	'mala haljina'

5. 3. 3. Pregled tvorbe umanjenica sufiksom *-ka*

Sufiks *-ka*

Kada upotreba deminutiva ne onačava izražavanje fizičke umanjenosti, označava subjektivnu ocjenu ili afektivni odnos prema onomu što se tom riječju označuje. Tako se oblik *hiška* upotrebljava kada se želi istaknuti da nečija kuća ili imetak nije značajan.

Primjeri umanjenica tvorene sufiksom *-ka*:

tvorenica	tvorbeni način	značenje
hiška	hiž+ka	'kuća koja nije značajna'
pũcka	puc+ka	'mala djevojka'
žlička	žlic+ka	'mala žlica'

5. 4. Glasovne promjene pri tvorbi umanjenica

Tvorbom umanjenica na tvorbenim šavovoima nekih izvedenica došlo je do glasovnih promjena koje su uvjetovane glasovima u osnovnoj riječi i sufiksima.

U govoru Krapine, prilikom tvorbe umanjenica, na tvorbenom šavu pri dodiru osnove i sufiksa javljaju se glasovne promjene kod umanjenica svih triju rodova, i to sufiksima *-ek*, *-iček*, *-ec*, *-ica*, *-eko*, *-ce*.

Kod umanjenica muškoga roda dolazi do glasovnih promjena na tvorbenom šavu osnove i sufiksa *-ek*, *-ec* i *-iček*. Promjene glasova /k/ > /č/, /g/ > /ž/ potvrđuju palatalizaciju:

/k/ > /č/: siromaček (siromak+ek), jastuček (jastuk+ek), vnuček

(vnuk+ek),potočec (potok+ec), g/ > /ž/: vražiček (vrag+iček).

U tvorbi umanjenica od imenica ženskoga roda javljaju se glasovne promjene /c/ > /č/, /k/ > /č/. Do navedene promjene dolazi na tvorbenom šavu, tj. u dodiru osnove i sufikasa i one potvrđuje palatalizaciju:

/c/ > /č/: žlička (žlic+ka)

/k/ > /č/: mladenčica (mladenk+ica).

Pri tvorbi umanjenica od imenica srednjega roda pri dodiru osnove i sufiksa dolazi do glasovnih promjena /c/ > /č/, /v/ > /f/. Primjeri kod kojih dolazi do promjene /c/ > /č/ potvrđuju palatalizaciju, dok se kod primjerima u kojima dolazi do glasovne promjene /v/ > /f/ javlja jednačenje suglasnika po zvučnosti.

/c/ > /č/: jajčeko (jajc+eko), liček (lic+eko), serček (serc+eko)

/v/ > /f/: drefce (drev+ce).

5. ZAKLJUČAK

Predmet istraživanja ovoga rada bio je analiza jednog segmenta krapinskoga govora koji prema klasifikaciji Mije Lončarića pripada bednjansko-zagorskomu, a prema Brozovićevoj zagorsko-međimurskom dijalektu kajkavskoga narječja.

Na temelju prikupljenih podataka terenskim istraživanjem, u radu su prikazani tvorbeni modeli i sufiksi umanjenica od imenica svih triju rodova u govoru Krapine. Analizom građe prikazuje se sufiksalna tvorba kao jedini način tvorbe umanjenica. Uz tvorbene načine prikazana su i značenja ispitanih umanjenica te glasovne promjene do kojih je došlo na dodirima tvorbene osnove i sufikasa.

Analiza tvorbe pokazala je da je najveći broj umanjenica od imenica ženskoga roda u prikupljenom korpusu tvoren sufiksom *-ica* te da u većini slučajeva ima značenje umanjenice. Manji broj umanjenica od imenica ženskoga roda tvoren je sufiksima *-čica*, *-ička*, i *-ka*.

Kod tvorbe umanjenica muškoga roda najveći je broj umanjenica tvoren sufiksima *-ek* i *-ec* kojima se označava deminucija, ali u nekoliko primjera se označavaju i bliski rodbinski odnosi. Značenje umanjenice imaju i izvedenice tvorene sufiksima *-ček*, *-ič* i *-iček* koje su u krapinskome govoru potvrđene tek u nekoliko primjera.

Prema analizi istraženog korpusa, najmanji broj izvedenica pripada imenicama srednjega roda. Najplodniji sufiks kod umanjenicama od imenica srednjega roda je *-eko*, koji u većini slučajeva označava osjećaj bliskosti, a tek nakon toga nešto 'maleno'. Ostali sufiksi koji se javljaju kod tih izvedenica jesu *-ce*, *-co*, *-če*, *-ček* i *-iče* koji su potvrđeni u nekoliko primjera.

6. SAŽETAK

U radu se prikazuju povijesne, kulturne i jezične značajke mjesnoga govora Krapine u okviru zagorsko-međimurskoga dijalekata kajkavskoga narječja. Nakon pregleda jezikoslovnih obilježja mjesnoga govora Krapine donose se rezultati istraživanja tvorbenoga načina kojim se tvore umanjenice u krapinskome govoru. Rad se temelji na metodi usmenog ispitivanja izvornog govornika krapinskoga govora kojom se dobio korpus od 108 umanjenica. Primjeri u radu prikazuju tvorbu umanjenica svih triju rodova. Uz analizu umanjenica promatrane su i glasovne promjene do kojih dolazi na granici tvorbene osnove i sufiksa.

7. KLJUČNE RIJEČI

kajkavsko narječje, zagorsko-međimurski dijalekt, govor Krapine, tvorba riječi, sufiksalna tvorba, sufiks, umanjenice

8. POPIS LITERATURE

1. Babić, Stjepan. 1991: *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Nakladni zavod Globus - HAZU, Zagreb.
2. Barić, Eugenija, 2003: *Tvorba riječi*, u: Barić, E. i sur., *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, str. 285- 391.
3. Ivšić, Stjepan. 1996: *Jezik Hrvata kajkavaca*, prir. Josip Lisac, Matica Hrvatska, Zaprešić.
4. Jembrih, Alojz; Lončarić, Mijo. 1982. *Govor Gregurovca Veterničkoga. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol.8-9 No.1.
5. Kovačec, August. 2003/2004: *Deminutivi osobnih imena izvedenih s pomoću višestrukoga sufiksa kao kompenzacija za vokativ u jednom kajkavskom govoru*. *Folia onomastica Croatia* 12-13. 289-298.
6. Lončarić, Mijo. 1996: *Kajkavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb.
7. Lončarić, Mijo; Celinić, Anita. 2010: *Dalibor Brozović o kajkavštini*, u: *KAJ – časopis za književnost, umjetnost, kulturu*, VOL.43 (215) No.5-6, Zagreb, str. 81-92.
8. Lončarić, Mijo; Kuzmić, Martina. 2009. *Glavnina kajkavskih govora u dijalektološkim radovima u Kajuu. Kaj : časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, Vol.42 (209) No.3.
9. Maresić, Jela. 2015: *O tvorbi umanjenica u kajkavskom narječju*, u: *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, VOL.41 No.1, Zagreb, str. 77-96.
10. Marković, Ivan. 2012: *Uvod u jezičnu morfologiju*, Disput, Zagreb
11. Nežić, Ivana. 2014: *O tvorbi imenica u govoru Brovinja u Riječki filološki dani 9*, Rijeka, str. 421- 430.

12. Novak, Kristian; Štebih Golub, Barbara. 2016. *Značenja umanjenica u kajkavskome hrvatskome književnome jeziku*. Fluminensia, god. 28, br.1.
13. Oraić Rabušić, Ivana. 2016. *Iz sintakse govora Šemnice Gornje. Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, VOL.42, No.1. 227-243.
14. Šojat, Antun. 1991. O govoru Krapine. *Kaj: Časopis za književnost, umjetnost i kulturu*. Godina XXXIV. Zagreb. Broj 5-6. 21-30.
15. Šojat, Antun; Zečević, Vesna. *Istraživanje kajkavskih govora u Hrvatskom zagorju. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*. Knj. 73. 437-444.
16. Vranić, Stanko. 2010: *Tak se govori(le) prinas*, Vranić-dom, Konjščina
17. Vulić, Sanja. 2005: *Tvorba imenica u gradišćansko-hrvatskim čakavskim govorima*. Rijeka (doktorska disertacija)
18. Vulić, Sanja. 2006. *Dosadašnja istraživanja tvorbe riječi u hrvatskoj dijalektologiji. Čakavska rič*. XXXIV / 1-2. 97-113.
19. Zečević, Vesna. *Loborska kajkavština*. Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 19. 443-464.

Summary

In this thesis are described historical, cultural and linguistic features of Krapina's local speech within the Zagorsko-Međimurski dialect of Kajkavian vernacular. The linguistic characteristics reviews of the Krapina's local speech show results of the study of word formation mode that form diminutives in Krapina's speech. The work is based on a method of oral tests of Krapina's native speakers that resulted with corpus of 108 diminutives. The thesis examples show the diminutive formation of all three genders. The sound changes that occur on the margin of generative base and suffixes within analysis of diminutive are observed also.

Key words: Kajkavian dialect, Zagorsko- Međimurski dialect, speech of Krapina, word formation, suffixal word formation, suffix, diminutives